

1983**Bulgarian State Security Bulletin No. 4 with Herman
& Brodhead Publication in Covert Action (19/1983)****Citation:**

"Bulgarian State Security Bulletin No. 4 with Herman & Brodhead Publication in Covert Action (19/1983)", 1983, Wilson Center Digital Archive, Archive of the Ministry of the Interior, Sofia, Fond 44, Record 2, File 84. Obtained by the Bulgarian Cold War Research Group. <https://wilson-center-digital-archive.dvincitest.com/document/111710>

Original Language:

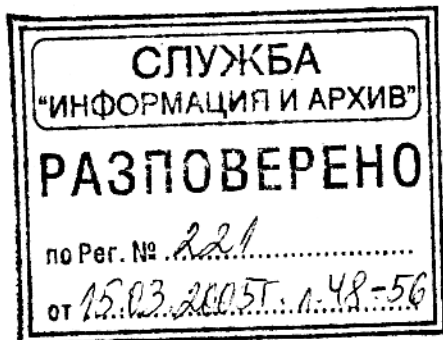
Bulgarian

Contents:

Original Scan

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

СТРОГО СЕКРЕТНО!

Екз. № 000258

ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ

БРОИ 4

1983 г.

ИЗДАВА СЕ СЪВМЕСТНО ОТ
ЦНОУ — МВР И ВСШ „Г. ДИМИТРОВ“ — МВР

СОФИЯ

МЕТОДОЛОГИЯ НА КЛЕВЕТНИЧЕСКАТА
ПРОПАГАНДНА КАМПАНИЯ НА ЗАПАД
ЗА НАЛИЧИЕ НА „БЪЛГАРСКА ВРЪЗКА“

(сп. „Квъвърт екшън“ (Тайни операции), бр. 19
(пролет-лято), 1983 г.)

Автори на изследването са Франк Бродхед, бивш редактор на сп. „Резист“ („Съпротива“), и Едуард Хърман (професор по финансови науки към университета в Пенсилвания, който е написал книгата „Истинската мрежа на терора, тероризмът в действителност и в пропагандата“).

В списанието, което помества разобличителни материали за дейността на американските специални служби, сътрудничат редица бивши служители на ЦРУ, сред които и Филип Ейджи.

Предлагаме отделни моменти от статията, които характеризират методологията на антибългарската кампания.

Широко разпространено е схващането, че за разлика от средствата за масова информация в страните от съветския блок, мощните и с широк обхват на действие западни средства за масова информация не са инструменти за пропаганда. В това схващане има само частна истина, тъй като средствата за масова информация на Запад наистина изразяват до известна степен различни интереси и твърде често разкриват неудобни за властващите групировки факти. Но средствата за масова информация са неразделна част от западните политически структури и поради това те не само възприемат някои принципни виждания на управляващия екип като разбиращи се от само себе си истини, но служат като важни звена в периодичните кампании за „мобилизиране на пристрастно отношение“. По време на подобни кампании полезни полустини, пълни фалшификации и митове настойчиво се експлоатират и се представят като факти пред широката публика.

Мобилизирането на „пристрастно отношение“ става възможно не само посредством известни общи интереси сред управляващите елити в западните държави, но също така и посредством господството им върху централизираните средства за масова информация, които във века на националната телевизия и усъвършенствуваните методи за реклама и контрол върху съзнанието увеличават възможностите на правителството за „манипулиране“ на общественото мнение. Особено важно в този процес както сега, така и в миналото е експлоатирането на родолюбивото, желанието да се вярва в собствените ръководители и готовността да се приеме твърдението, че злото е присъщо на противниковите страни. През 17 век, според Даниел Дефо, „стотици хиляди храбри съотечественици бяха готови да се борят до смърт срещу католицизма, без да знаят дали католицизмът е човек или кон“. В наше време милиони решителни хора са готови да се бият до смърт срещу тероризма, без да знаят дали тероризмът е човек или кон.

Това стеновище се потвърждава от съвременната обществена практика. Да вземем за пример истерията, съпътстващата ерата Труман-Маккарти, и увенчаните с успех твърдения на правителството за „агресия на Северен Виетнам“ през 1964—1965 г.

Или пък твърденията за заговор за „покушение срещу папата“, организиран от Либия, които бяха широко отразени в печата, въпреки липсата на доказателства и изключителната неправдоподобност на тази версия. Скоро след това тези твърдения внезапно изчезнаха от страниците на вестниците без оценка и коментарни за „заговора“.

Очевидно в случая се касае за приложение на един от принципите в пропагандата: „Отпечатване и оттегляне“. Същото се отнася и до

твърденията за съветско военно превъзходство над САЩ. Тази кампания се състои от дълга серия фалшификации за наличността на „празнини“ във военния потенциал на САЩ, разпространявани от средствата за масова информация достатъчно дълго време, за да могат исканията за допълнителни средства за въоръжаване да бъдат прекарани в Конгреса.

Институционализирането на открити лъжи става най-лесно в периоди на консервативна реакция, когато либералите и радикалите са в отбранителна позиция и са без достъп до средствата за масова информация и когато правителството и бизнесмените се уговарят тихомълком за необходимостта от обработване на общественото мнение и раздухване на патриотични страсти. В такива ситуации лъжите в името на патриотизма могат да бъдат втълпявани по пътя на разпространяване от страна на средствата за масова информация на огромно количество непроверени твърдения и едновременно с това изключване на неудобни факти и мнения от ползването на обществеността.

„Връзката България — КГБ“ — т. е. твърденията за връзка на Мехмед Али Агджа и опита му за покушение върху папа Йоан Павел-Втори на 13. V. 1981 г. с правителството на НРБ и КГБ и по същество с ръководителите на СССР — представлява почти съвършена илюстрация на мобилизиране на „пристрастно отношение“ посредством една измислена „Червена конспирация“. В статията тук (авторите — б. н.) анализираме мнимия заговор в неговия политически и социален контекст. Ще се опитаме да покажем, че фактически съществуват два заговора, но в нито един от тях не е замесен Съветският съюз. **Първият заговор** е този, в който са замесени Агджа и неговите сподвижници (членове на „Сивите вълци“ и на Партията за Национално действие), поставили си за цел да убият папата по причини, които лесно могат да се обяснят, като се имат предвид тяхната идеология и исторически традиции. **Вторият заговор**, който има характер на негласна конспирация, включва западни разузнавателни служби, правителства и средства за масова информация, които се възползваха от възможността да инсценират един спекулативен (макар и чисто фалшифициран) случай срещу Съветския съюз, за да създадат подходяща морална обстановка, която да служи на техните интереси. Мнимата „Връзка България — КГБ“ стана център на масирана пропаганда от страна на средствата за масова информация паралелно с две важни политически събития — засиления пропаганден конфликт между САЩ и СССР във връзка с разполагането на нови ракети в Европа и по-критичната позиция, на която застана римокатолическата църква в САЩ по отношение на американската политика в областта на ядреното въоръжаване. Също така се появи и допълнителна връзка между избирането на Ю. Андропов за генерален секретар на ЦК на КПСС и все по-голямата категоричност на твърденията за наличие на „андроповска връзка“ в опита за покушение върху папата. Признанията на Агджа в края на 1982 г., съдържащи обвинения за намеса в атентата на трима българи, не случайно бяха направени малко преди смъртта на Брежнев и един български гражданин (С. Антонов — б. н.) бе арестуван само 3 седмици след като Андропов

пое властта. Един полски изменник много бързо увери Запада, че самият ръководител на съветската държава е в центъра на атентата. Същевременно през март т. г. изведнъж се появи цяла група български изменници. Техните показания бяха третиранни от пресата като обективна информация с висока стойност (Николас Гейдж, „Нападението върху папата: Нова връзка, сочеща към българите“, в. „Ню Йорк Таймс“, 23. III. 1983 г.).

Така ние наблюдаваме едно внушително прогресивно увеличаващо се приспособяване на западните средства за масова информация към потребностите на по-войнствено настроените управляващи фракции на Запад. Несъмнено ще се появят по-нататъшни разкрития по време на по-съществените моменти от разговорите в Женева в отговор на увеличаващия се натиск за среща на най-високо равнище между САЩ и СССР. Политическата изгода от експлоатиране на „Връзката България — КГБ“ от страна на управляващите кръгове на Запад е гаранция, че подетата кампания ще продължи и занапред.

В материала ние отделяме специално внимание на телевизионните програми на „Ен-Би-Си“ под рубриката „Човекът, който стреля срещу папата — изследване на тероризма“, представени за пръв път през септември 1982 г. и след това повторени в значително преработена форма през януари 1983 г. Тези програми бяха типични за по-голямата част от третираните от западните средства материали на тази тематика както по стил, така и по съдържание. Стилът и методологията се отличават със силно пропагандистки характеристики и се придържат плътно до това, което може да бъде определено като „псевдонаука за тероризма“.

Методология: Псевдонауката за тероризма

В своята „Политическа история в Америка“ — изследване на червената заплаха от 1919—1920 г., Мъри Левин характеризира методологията, съдържаща се в доклада на Лъск (известен класик в псевдонауката за тероризма) по следния начин: „Фактите, сериозни или не, се представят без опит за оценка на тяхната достоверност или уместност. Преобладават генерализациите, заключенията и неподкрепените данни... Псевдоученият пристъпва към старателно натрупване на голямо количество „детайли“ и документи... Някои от детайлите и документите се позовават на факти. Други са измислени. Нищо не остава необяснено... Едновременността се приема като доказателство за причини и следствия... Приема се, че са задвижени огромни политически сили просто по желанието на малко на брой необикновено зли, но интелигентни личности. Те дърват кониците на марионетките и заставят милиони да действуват по тяхно желание.“

Това е едно безпристрастно описание на най-важните характеристики на двете програми на „Ен-Би-Си“ и на писанията на Клер Сърлинг, чиято статия в „Рийдърс Дайджест“ доведе до разпространение на версията за „българската връзка“ и която участва като консултант при подготовката на нейните програми. По наша преценка програмата на „Ен-Би-Си“ от 21. IX. 1982 г. съдържа следните форми (методи) на манипулиране:

Тип	Брой на случаите
Чисти инсинуации	10
Спекулации	13
Заключения на базата на неизвестни доказателства	11
Фалшиви изявления, базиращи се на скриване на фактите	19
Факти, които „Ен-Би-Си“ пренебрегва при правенето на заключения	16
Директно невярно изложение на фактите	6

Инсинуации и спекулации. Основен метод (похват) на Сърлинг и „Ен-Би-Си“, следвайки традицията, съдържаща се в доклада на Лъск, е създаването на атмосфера, посредством натруиване на детайли, намеци за „връзки“, хипотези и вероятности и изразяването или извличането на мнения.

Няколко илюстрации на този метод: „Ен-Би-Си“ казва, че „Национализмът на папата е станал неделим от неговия католицизъм. По време на столетиялото го нещастие, за Йоан Павел те станаха едно цяло. Това е опасна комбинация“. Първите две изречения са мистификации и недоказуеми. Последното изречение създава атмосфера, посредством обявяване като факт на нещо, което трябва първо да бъде доказано. Още един пример: „Бягството на Агджа от затвора „все още е мистериа със заинтригуващ въпросителен знак — би ли могло то да бъде свързано със заговора за убийството на папата?“ Кой заговор? Имаше заплаха от страна на Агджа за убийство на папата през 1979 г. и заговор през 1981 г. Както ще видим, „Ен-Би-Си“ никога не говори за два заговора. Но тя поддържа създадената атмосфера с помощта на постоянен поток от реторични въпроси, за които не може да намери отговори, основаващи се на доказателства. Пак в същия дух „Брежнев, разгневен от папата, може да е произнесъл руския еквивалент на „Няма ли кой да ме отърве от този натрапчив свещеник?“ Подобни размисления за това какво може би е съществувало в съзнанието на Брежнев, предоставят възможност за възникване на непрестанен поток от косвени заключения, без каквито и да било факти в тяхна подкрепа. Същият ефект се постига посредством търсене на подбрани свидетели от Италия и Ватикана, които да спекулират във връзка със заговора. Повечето от тях загатват, че е имало международен заговор, но не само че не посочват каквито и да било факти, те дори не споменават за връзка на КГБ. Но „Ен-Би-Си“ използва цялото количество неопределена информация като основа за натрапване на предпочитания от нея сценарий.

Безкритично използване на дезинформационните източници

Едно от основните оръжия на псевдонауката за тероризма е използването на подходящи факти — най-често от надеждни източници — особено от разузнавателни служби. Понякога това се прави умишлено — „планирана наивност“, — но твърде често то е отражение на липса на

критични възможности в процеса на търсене на доказателства за това, което ние знаем по инстинкт. Многократно е доказано, че разузнавателните служби са склонни да използват всяка реална възможност за фалшифициране на документи и прокарване на лъжи, така че твърде вероятно е някоя от тях фактически да предостави какъвто и да било желан „факт“. Бившият служител на ЦРУ Ралф Макгихи, например, в книгата си „Смъртоносните измами“ посочва, че ЦРУ е „лъгало непрекъснато“ и че „дезинформацията съпровожда по-голяма част от провежданите от управлението тайни операции и гражданите на САЩ са първостепенен обект на неговите лъжи“. Това е нещо обикновено. Хауърд Хънт, дългогодишен служител на ЦРУ, със знанието и подкрепата на разузнавателното ведомство дори фалшифицира документ, за да бъде намесен бившият президент на САЩ Джон Кенеди в покушението срещу южноvietнамския ръководител Нго Дин Дием. Ако оперативните работници на ЦРУ лъжат, за да дискредитират един американски президент, на какво биха били способни те, що се отнася до органи на противника?

Отдавна се знае, че западните разузнавателни служби използват Клер Сърлинг. Конър Брайтън, в рецензията си за книгата на Сърлинг „Мрежата на терора“, отбелязва, че авторката „логично приема, че всичко, което ѝ се казва от западните разузнавателни служби, трябва да бъде вярно. Нейните изобилни, но павни бележки под линия често се отнасят до неназовани разузнавателни източници, чиято достоверност тя приема за нещо разбиращо се от само себе си.“

В „Мрежата на терора“ Сърлинг също така, на базата на неидентифицирани „разузнавателни източници“, обявя Хенри Кюрнел, политически активист в Париж, за агент на КГБ. Роднините на Кюрнел, който вече беше убит от неизвестни нападатели, заведоха дело за клевета срещу Сърлинг. В предоставените пред съда от френската тайна полиция документи липсваха каквито и да било доказателства за връзка на Кюрнел с КГБ. Сърлинг загуби делото. За тези и други подобни случаи бяха поместени лаконични съобщения на последните страници на „Вашингтон поуст“. Нито „Ню Йорк таймс“, нито „Тайм“, „Нюзвик“ или телевизионните компании обаче споменаха нещо по този въпрос.

Фактът, че в САЩ и Западна Европа Клер Сърлинг се смята за „експерт“ по проблемите на тероризма и че „Ен-Би-Си“ я използва като консултант, ни говори твърде много за западните стандарти за журналистически качества и почтеност.

(По-нататък в статията се разглежда „турско-фашистката връзка“ като едно от най-правдоподобните обяснения за мотивите, стоящи в основата на опита за покушение върху папата. В следващите раздели аргументирано се доказва липсата на „съветски мотиви“. Оборват се също така твърденията за връзка на Агджа с КГБ).

Развитие на пропагандната кампания в средствата за масова информация

Пропагандата става ефективна първо посредством повторенията — ежедневно третиране на проблема, което създава впечатление за нещо важно. Многозначителен е фактът, че средствата за масова информа-

ция в САЩ не предоставят ежедневна информация за жертвите на апартейда в Южна Африка, за батальоните на смъртта в Латинска Америка или за нападенията на Южна Африка върху нейните съседи. Това са „приятелски“ държави, които от своя страна влизат в „конструктивен ангажимент“ със САЩ и защитават американските интереси. От друга страна, жертвите на противниковите държави — кубински и вьетнамски бежанци, полпотовски жертви, Лех Валенса и съветски дисиденти — са твърде често ежедневен обект на средствата за масова информация. Една таблица в „Истинската мрежа на терора“ показва, че за времето от 1. I. 1976 г. до 30. III. 1982 г. в „Ню Йорк таймс“ са отпечатани двойно повече материали за една отделна личност (Анатоли Щарански), отколкото за общо 14 изтъкнати личности, жертви на държавен терор от свободния свят.

Този селективен подход, който се изразява в масирани атаки срещу враговете и коментари за жертвите на враговете, играе важна идеологическа и политическа роля посредством оклеветяване на противоположни системи и идеологии, мобилизирано активизиране на патриотични чувства и отклоняване вниманието на обществеността от официалната подкрепа, оказвана от собственото правителство на кървави режими. Това може да бъде обяснено само с интегрирането на средствата за масова информация с могъщия бизнес и правителствените интереси и служенето на техните цели.

Процесът на мобилизиране на „пристрастно отношение“ зависи в значителна степен от инициативността и възможностите на средствата за масова информация. Ако няколко от тях като „Рийдърс Дайджест“, „Ен-Би-Си“ и „Ню Йорк таймс“ решат да лансират някаква история, скоро тя става новина на деня. Широкият обхват на средствата за масова информация позволява много хора да я чуят и по този начин и други членове на обществото да потърсят тази информация.

Ако обстоятелствата са подходящи, пропагандната кампания може да бъде подета. Това се отнася особено за периоди, когато бизнесмените са агресивно настроени и изпълнени с желание да дискредитират трейдънионизма, действувашите разпоредби и социалните порядки и са успели да издигнат консервативно правителство на власт и да сплашат либералите, като ги принудят да бездействуват. Именно в такива периоди могат да се лансират ситуации за „червена заплаха“ и да настъпи репресивно насилие (1919—1920 г., 1949—1953 г.). При подобни ситуации пресата ежедневно предоставя информация за най-новите разкрития за „червени връзки“, направени признания и новооткрити документи. Същевременно се появяват хипотези и спекулации от страна на известни личности за целите и намеренията на конспираторите. Мобилизирането на „пристрастно отношение“ се подпомага от десничарски фейлетонисти, които едновременно сътрудничат на различни вестници. Към тях бързо се присъединяват десничарски учени и видни антикомунисти (Уолтър Лекшйор, Микобър Ледийн, Ернест Лефевер), които със своята „ерудияция“ доказват заплахата от „червеното зло“ и необходимостта от поддържане на интерес към този проблем. В такава обстановка, когато не се допуска критично отношение от страна на сред-

ствата за масова информация, когато десничарските пропагандисти имат пълна свобода на действие и когато успешно са неутрализиранни всякакви дисидентски мнения и изяви, лъжите лесно могат да бъдат институционализиранни. Както заключава Лъск, през 1919—1920 г. милиони хора бяха наказани да повярват в съществуването на „червена конспирация“, въпреки че „такава заплаха въобще не съществуваше“.

Лансирането на „българска връзка“ е нагледна илюстрация на очертаните по-горе принципи и процеси. Появилата се през септември 1982 г. в „Рийдърс дайджест“ статия на Клер Стърлинг даде на новата кампания важен първоначален заряд, а програмата на „Ен-Би-Си“ на 2. IX. 1982 г. допринесе значително за повишаване на интереса към новата тема за „червения заговор“. Фактът, че и статията, и телевизионната програма, които представляваха смесица от демагогия и безсмислици, не предизвикаха почти каквато и да било доловима реакция или негативен отзвук, е особено показателен за възможностите на системата за мобилизиране на „пристрастно отношение“ и умело манипулиране на общественото мнение.

Антибългарската кампания получи нов тласък след направените през есента на 1982 г. признания от Агджа, които доведоха до арестуването на Антонов в края на ноември. Така например през септември м. г. в „Ню Йорк таймс“ отпечата само две статии за „българската връзка“, нито една през октомври, две през ноември, след това 20 през декември, 15 през януари 1983 г. Последва известен спад (8 статии) през февруари т. г. Всички останали основни средства за масова информация — „Тайм“, „Нюзик“, „Вашингтон пост“, „Уол Стрийт Джърнъл“ и телевизионните компании последваха примера на „Ню Йорк таймс“.

Освен засилената интензивност на предаванията, друг показател за пропагандистките цели на „връзката България — КГБ“ е минималното информативно съдържание на поднасяните материали в сравнение с високия относителен дял на спекулациите и изразяване на чужди мнения. От общо 32 „информативни“ статии в „Ню Йорк таймс“ за периода I. XI. — 31. I. 1983 г., 12 нямаха никаква информативна стойност. В една от статиите на в. „Таймс“ информативното съдържание се свеждаше до това, че президентът Рейгън не е направил каквото и да било коментар във връзка със случая. Други 4 статии в същия вестник засягаха периферийни въпроси, като контрабандата в България или отношенията между нашата и СССР. Само едно от 16 или повече информационни съобщения третираше един факт с действително информативна стойност — арестуването на Антонов в Рим. Останалите 15 като „Българите съжаляват за опетнената репутация“, „Италиански съдия проверява апартамента на един заподозрян българин“ бяха тривиални. Всички тези изразявания на мнения, съмнения, интереси, предположения и незначителни подробности имаха за цел да произведат възможно по-голям пропаганден шум, да поддържат интереса на обществеността към проблема за вероятна съветска намеса. Пропагандният шум също така се подклаждаше от журналисти и учени като Сафайър, Хензе, Пайпс, Ледийн, Стърлинг.

Характерна особеност на третираната от средствата за масова информация „Връзка България — КГБ“ е почти пълното изключване на по-различни мнения. „Дебатите“ се ограничават в твърдения и спекулации от страна на западни експерти по тероризма, представители на разузнавателни служби и политици, от една страна, и съветски и български опровержения, от друга. Естествено е да се очакват опровержения от комунистите и те да идват от такъв източник, който обществеността не може да приеме за правдоподобен. В дебатите не се допускат западни критики, които не принадлежат към господстващата класа и които евентуално биха изразили по-различно мнение.

Във в. „Ню Йорк таймс“ Хенри Кам, продължавайки една отдавнашна традиция, се ограничава със задаване на въпроси към представители на западни разузнавания, пропагандисти и политици, които естествено ще му кажат това, което той желае да чуе. В нито един от материалите на вестника за периода 1. XI. 1982 г. — 31. I. 1983 г. не се съдържа каквото и да било противоположно мнение. Английският в. „Таймс“, подобно на американското сп. „Тайм“, цитира становищата на ръководни дейци от ЦРУ, експерти по проблемите на тероризма, други разузнавателни служби и, разбира се, Збигнев Бжежински — неговата убеденост в „съветска намеса“.

Друга отличителна черта на подхода на западните средства за масова информация към проблема е изпускането на неудобни факти, които биха могли да навредят на предпочитаната линия на поведение. Така например веднага след опита за покушение върху папата „Ню Йорк таймс“ предостави дълга и подробна информация за връзките на Агджа с неофашистите и за турската фашистка основа на заговора. След това обаче в периода август 1982 г. — март 1983 г., когато ударението падна върху КГБ, „турската основа“ изцяло изчезна от полезренето на пресата. Още един прийом, който се преплита с вече споменатия — скриването на също неудобни факти. Така например малко хора ще узнаят, че както „Ню Йорк таймс“, така и „Филаделфия инкуайърър“ отхвърлиха предлаганата от Диана Джонстоун — редактор на „Ин дийз таймс“, статия, съдържаща алтернативно структуриране на фактите и изводите. Читателите на пресата и зрителите на националната телевизия също никога няма да узнаят, че Стьърлинг е загубила заведено срещу нея дело за клевета, или че Микобър Ледийн поддържа връзка с ръководни членове на масонската ложа в Италия и т. н.

В заключение ето нашата, състояща се от две части, прогноза (направена през 1983 г.): първо, че Антонов ще бъде освободен в близко бъдеще без много шум, и второ, въпреки че арестуването му беше в центъра на вниманието на средствата за масова информация, неговото освобождение няма да доведе до каквато и да било цялостна преоценка на същността на случая. Няма да се обсъжда и ролята на западните средства за масова информация в раздухването на „случая Антонов“ и използването му за пропагандни цели.

Превод от английски: кап. Л. Иванчева, ЦИОУ — МВР